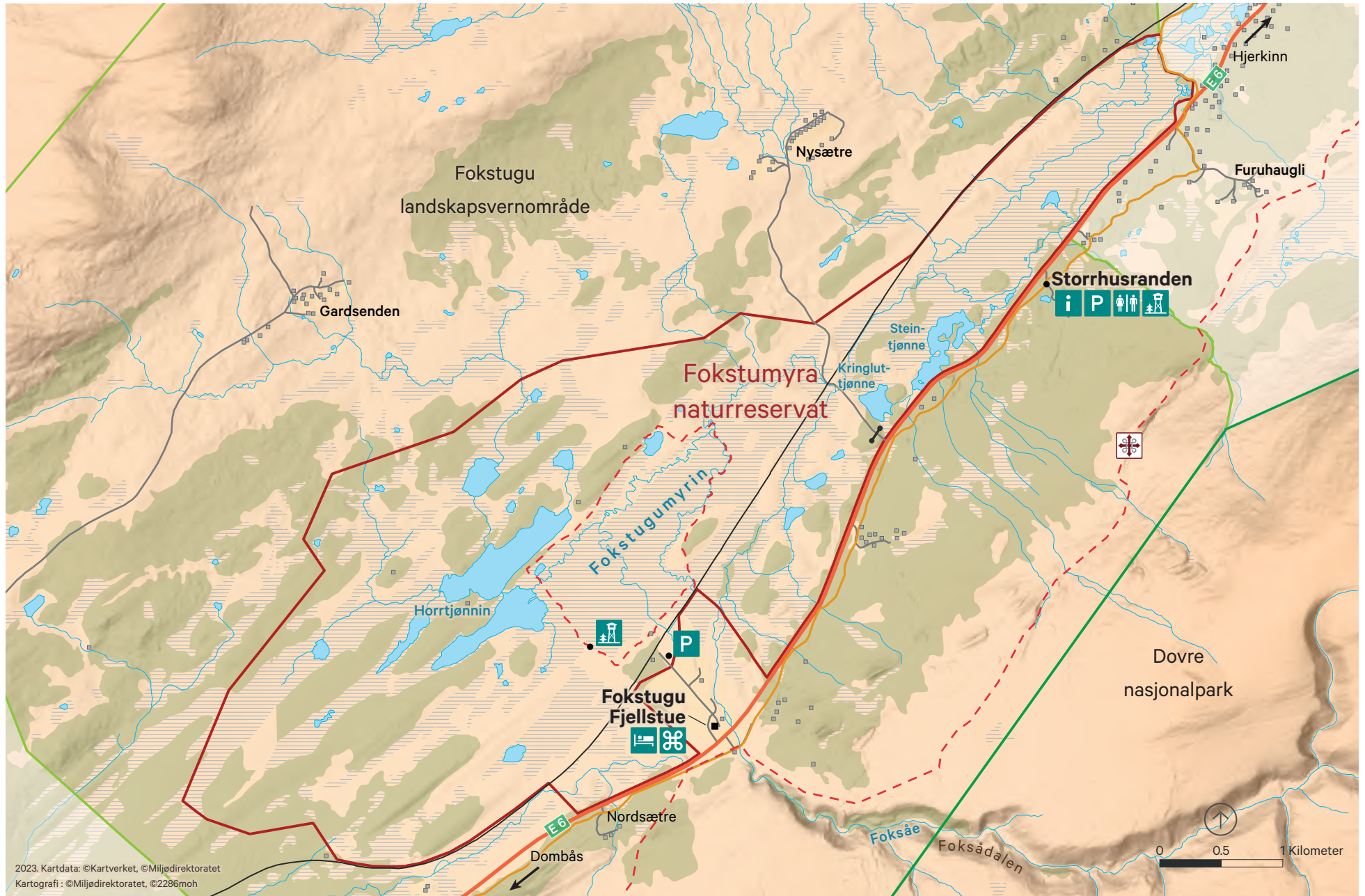

Fokstummyra
naturreservat

Fokstummyra naturreservat

Vernet i 100 år, 1923–2023

Fokstumyra – en nasjonal naturarv!

Naturverntanken i Norge skjøt fart ved forrige århundreskifte, og vi fikk vår første naturvernlov i 1910. Allerede den gang erkjente man at menneskelig aktivitet og virksomhet kunne påvirke natur og naturressurser negativt. Loven ga mulighet for å frede ikke bare enkeltarter, men også deres leveområder.

Med bakgrunn i loven skulle Fokstumyra på Dovrefjell i 1923 bli det første større naturområdet som ble fredet i Norge. Naturverdiene, spesielt det rike fuglelivet, var godt dokumentert. Samtidig ble fuglene utsatt for jakt og innsamling, og byggingen av Dovrebanen hadde allerede forringet deler av det store myrkomplekset. Fredningen av Fokstumyra bidro til større oppmerksomhet om nødvendigheten av naturverntiltak, og vedtaket som ble gjort har nå sikret naturverdiene her i 100 år.

I dag vet vi at våtmark er den naturtypen som forsvinner hurtigst i verden. Globalt har 64 prosent av verdens våtmarker forsvunnet siden 1900, og det er få tegn på at denne negative utviklingen har bremsset opp. Det er nasjonale variasjoner i tapet av våtmark, men også her i Norge har vi gjennom forskjellige arealbruksendringer ødelagt våtmarker.

Arealbruksendringer er den største trusselen mot det biologiske mangfoldet. Bevisstheten om dette kom sent, men gjennom den nye Naturavtalen skal vi nå bevare enda mer natur i Norge. Men – Fokstumyra var aller først!

Fokstumyra naturreservat er skrevet inn på den internasjonale Ramsarkonvensjonens liste over verdens viktige våtmarksområder. Det er et kvalitetsstempel, men også en forpliktelse til å forvalte dette enestående området på en best mulig måte og dermed sikre naturverdiene for framtiden. Statsforvalteren i Innlandet sørger for systematisk overvåking av fugl og målrettet skjøtsel og tilrettelegging i Fokstumyra, slik at naturverdiene kan bevares inn i de neste 100 år.

Ellen Hambro
Direktør
Miljødirektoratet

Viktige årstall i Fokstumyras historie

• **1905.** Det første naturverntiltaket i Norge blir gjennomført ved at det ble gjort: «foranstaltninger til at verne om de sjeldne Plantearter ved Fjeldstuene paa Dovrefjeld»

• **1910.** Norge får sin første naturfredningslov. Denne loven åpnet adgang til å frede naturområder «hvis bevarelse vil være av vitenskapelig eller historisk betydning».

• **1911.** Med hjemmel i Naturfredningsloven fra 1910 gjennomføres den aller første fredningen i Norge. Fredningen omfattet 52 plantearter omkring fjellstuene på Dovrefjell, herunder på deler av Fokstumyra.

• **1916.** Dovrebanen bygges gjennom Fokstumyra i 1916–1917. Viktige fugleområder går tapt, og blant annet ødelegges en viktig spillplass for dobbeltbekkasin.

• **1923.** Dette året fredes 7,5 km² av Fokstumyra, og dette er den første større naturfredningen i Norge. Fredningen var delvis en reaksjon på skadene jernbaneutbyggingen hadde medført på myrområdet. Mange så også med bekymring på utstrakt innsamling av fugl og egg, både i vitenskapelig og privat øyemed.

• **1954.** Norge får sin første naturvernlov. Denne loven gjør det mulig å frede større landområder, og ikke bare arter eller små naturforekomster.

• **1969.** Med hjemmel i Naturvernloven fra 1954 får Fokstumyra status som naturreservat.

• **1986.** I regi av forvaltningsmyndigheten (Fylkesmannen i Oppland) startes regelmessige registreringer av fuglelivet i verneområdet.

• **1993.** Fugletårnet på Fokstumyra bygges.

• **2002.** Fokstumyra naturreservat blir utvidet og får også status som et internasjonalt viktig våtmarksområde, et Ramsarområde. Vernet areal er nå 18 km², og vernet omfatter nå også Nordsætterranda med de verdifulle og særegne kvartærgeologiske formasjonene (drumlinene) i dette området.

• **2005.** Fokstumyra får sin første forvaltningsplan. Planen inneholder informasjon om naturfaglige forhold, tolking av regelverket og føringer for framtidig forvaltning.

• **2010.** Oppstart av et systematisk overvåkingsopplegg med kartlegging av fugl knyttet til 13 utvalgte vatn og tjern, tre store myr- og heiområder og tre faste observasjonspunkter i reservatet.

• **2011.** Forvaltningsmyndigheten utarbeider konkrete bevaringsmål for Fokstumyra naturreservat.

• **2015.** Forvaltningsmyndigheten starter målrettet skjøtsel (krattrydding og slått) av blomstereng i Fokstumyra naturreservat.

• **2023.** Markering av 100 år siden Fokstumyra ble fredet, som det første større verneområdet i Norge.

Side 5:

Kart over Fokstumyra fra 1908.

Illustrasjon:

Brushanen til Mathis Kværne har vært Fokstumyra sin logo siden starten av 60-tallet, på adgangssedler, på plakater/laminater om vernetider og på treplater og skiferheller langs stien.

Bekjendtgjørelse:

Jaktloven som det vises til, kom i 1899. Johan N. F. Wille fikk som kjent i 1905 til en departemental forordning om fredning av 52 plantearter i Fjellstue-utmålingene på Dovrefjell. Muligens ble denne plakaten laget/hengt opp i tidsrommet mellom disse hendelsene?

Naturfredning:

Verneplakat for Fokstumyra naturreservat fra 1923.

BEKJENDTGJØRELSE

FRA
DEPARTEMENTET FOR DE OFFENTLIGE ARBEIDER.

Da flere af de mere sjældne **plantearter** paa Dovrefjeld paa grund af overdreven innsamling i løbet af de senere aar er saa stærkt afagete i antal, at der er fare for, at de fuldstændig vil blive udryddet, henstilles det indtrængende til publikum mest muligt at værne om og skaane disse plantearter.

Man skal derhos indskærpe forbudet i jagtlovens § 28 mod paa andenmands grund at forstyrre **fugloreder** samt derfra borttage **æg** og **dun**.

W. G. Andersen & Sønner, CPH

Naturfredning.

Ved kgl. resolusjon av 9de november 1923 er i henhold til loven

hele Fokstumyra

fredet således at jakt og fangst av alle slags dyr og borttaging av fugleegg er forbudt.

Det således fredede område har følgende grenser:

1. Mot nord-nordvest til Joramo bygdealmenning og Dovrefjell statsalmenning.
2. Mot nordost til Dovrefjell statsalmenning.
3. Mot øst til hovedveien over Dovrefjell fra Hjerkin inntil Kringlotbekken, hvorefter den følger denne vestover i en lengde av ca. 25 meter og herfra i rett linje til det punkt, hvor Gårdsbekken krysser hovedveien til Dombås.
4. Mot sydvest til Joramo bygdealmenning.

Den som overtrer fredningen eller medvirker dertil, straffes med bøter, hvorhos det som han har tilegnet sig eller forføiet over, eller dets verdi, kan inndras.

DET NATIONALE EGGFORBUD
KYSTLAND

Fokstugu Fjellstue

Veien over Dovrefjell har alltid vært en viktig ferdselsåre mellom Østlandet og Trøndelag, og ferdselen var lenge knyttet til Nidaros som kongssete. Med kristningen av Norge økte pilegrimsferdene til Olavskilden, og til Hellig Olavs grav etter hans død i 1030.

Turen over fjellet foregikk til fots eller på hesteryggen, og ofte i røffe værforhold. På 1100-tallet satte derfor Kong Øystein Magnusson i gang bygging av fjellstuer for å sikre mat, ly og overnatting til de vegfarende. Fokstugu ble opprettet som en av fire sælehus over Dovrefjell, men det er ikke fastslått når. En kilometer sør om Fokstugu finnes hustufter etter Gamle Fokstugu datert til 1400-talet.

Under den nordiske krig i 1718 gikk svenske styrker under ledelse av general Armfeldt inn i Trøndelag, og norske styrker var redde for at svenskene skulle trekke over Dovrefjell. På førjulsvinteren ble derfor alle fjellstuene på Dovre brent ned, og på Fokstugu gikk hele 23 bygninger tapt.

Nedbrenningen i 1718 gjør at det nå ikke finnes bygninger igjen etter disse aller første fjellstuene som ble oppført på Dovrefjell.

Det har vært fast bosetting på Fokstugu siden 1647. Gården har hatt en svært viktig funksjon både som fjellstue og som skysstasjon, og fra 1923 har gården også vært meteorologisk stasjon med daglige værmeldinger. Tunløsning og bebyggelse på Fokstugu har i stor grad stått uendret siden slutten av 1800-tallet, og gårdens eldste nåværende hus er fra 1729. Her, på nesten 1000 meters høyde finner vi Norges høgstliggende helårs gårdsbruk, og hovednæringen er sauehold.

Etter at pilegrimsleden over Dovre ble åpnet til 1000-årsjubileet i Trondheim i 1997, har Fokstugu Fjellstue igjen vært et naturlig overnattingssted for pilegrimer.

Side 6, øverst:

Fokstugu fjellstue, 1886.

Foto: Axel Lindahl.

Det er Anton Tollefsen Solberg (1854–1931) som står ved gjerdet.

Han flytta og restaurerte alle husa på garden. Det nye fjøset er mura av skifrig stein, kjørt fram vinterstid med hest inne fra Foksådalen der Prestfonna ligger.

Side 6, nederst:

Det er Christiane Kunz Fokstugu som ønsker pilegrimer velkommen til gards den 13.07.2011. Organisert pilegrimsvandring til Fokstugu Fjellstue startet i 2007.

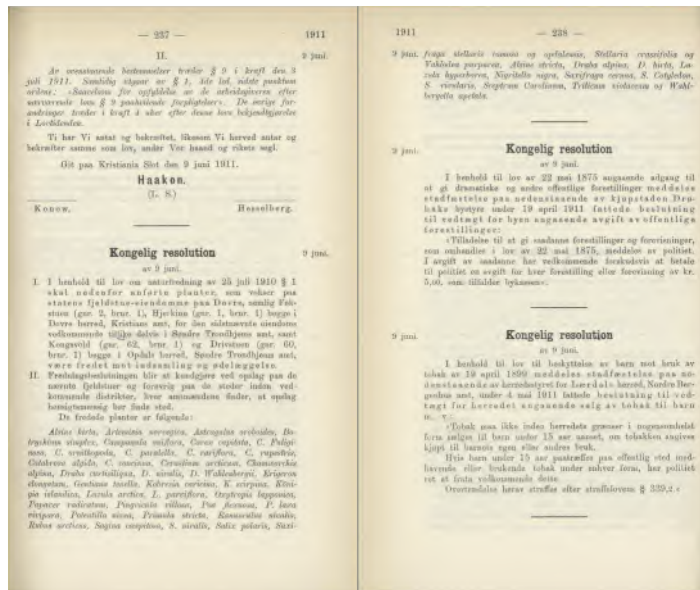

Plantefredning i 1911

En av Norges aller første naturfredning kom i stand fordi innsamling av plantearter til private og museale samlinger hadde stort omfang rundt overgangen mellom 1800- og 1900-tallet. Sjeldne fjellplanter knyttet til kalkrike områder på Dovrefjell var ettertraktet, og flere fryktet at bestandene skulle reduseres til et kritisk lavt nivå. Alt i 1905, før Norge hadde noen naturvernlovgivning, ble 52 plantearter fredet ved kongelig forordning ved de fire

fjellstuene på Dovrefjell. Plantefredningen gjaldt på Statens Fjellstueieendommer, og omfattet dermed også arealer ved Fokstugu Fjellstue som idag ligger innenfor Fokstumyra naturreservat.

Året etter at vår første naturvernlov ble vedtatt i 1910 ble disse artene formelt fredet i de samme områdene, og Norges første naturfredning var et faktum. Plantefredningen fra 1911 er fortsatt gjeldende.

Faksimile av Kongelig resolusjon, 9. juni 1911. Norsk Lovtidende. Nasjonalbiblioteket

Planteliste fra 1911 med oppdaterte vitenskapelige og norske navn

- Norsk malurt** *Artemisia norvegica*
- Blåmjelt** *Astragalus norvegicus*
- Dvergmarinøkkel** *Botrychium simplex*
- Høyfjellsklokke** *Campanula uniflora*
- Hodestarr** *Carex capitata*
- Dubbestarr** *Carex fuliginosa* ssp. *misandra*
- Bergstarr** *Carex rupestris*
- Fuglestarr** *Carex ornithopoda*
- Smalstarr** *Carex parallela*
- Snipestarr** *Carex rariflora*
- Snøearve** *Cerastium nigrescens* var. *laxum*
- Fjellkurle** *Chamorchis alpina*
- Småsoete** *Comastoma tenellum*
- Gullrublom** *Draba alpina*
- Alperublom** *Draba fladnizensis*
- Storrublom** *Draba hirta*
- Lapprublom** *Draba lactea*
- Snørublom** *Draba nivalis*
- Alperublom x snørublom**
Draba fladnizensis x *nivalis*
- Fjellkveke** *Elymus alakanus*
- Blankbakkestjerne**
Erigeron acris ssp. *politus*
- Rabbetust** *Kobresia myosuroides*
- Myrtust**
Kobresia simpliciuscula ssp. *simpliciuscula*
- Dvergsyre** *Koenigia islandica*
- Snøfrytle** *Luzula nivalis*
- Hengefrytle** *Luzula parviflora*

- Nålearve** *Sabulina rubella*
- Grannarve** *Sabulina stricta*
- Svartkurle** *Nigritella nigra*
- Reinmjelt** *Oxytropis lapponica*
- Dovrevalmue**
Papaver radicum var. *ovatilobum*
- Kongsspir**
Pedicularis sceptrum-carolinum
- Snøgras** *Phippsia algida*
- Sprikesnøgras** *Phippsia concinna*
- Dvergtettegras** *Pinguicula villosa*
- Mykrapp** *Poa flexuosa*
- Knutshørapp** *Poa lindebergii*
- Snømure** *Potentilla nivea*
- Smalnøkleblom** *Primula stricta*
- Snøsoleie** *Ranunculus nivalis*
- Åkerbær** *Rubus arcticus*
- Stuttarve** *Sagina caespitosa*
- Jøkelarve** *Sagina nivalis*
- Polarvier** *Salix polaris*
- Knoppsildre** *Saxifraga cernua*
- Bergfrue** *Saxifraga cotyledon*
- Grynsildre** *Micranthes foliolosa*
- Oppdalssildre** *Saxifraga x opdalensis*
- Bekkesildre** *Saxifraga rivularis*
- Blindurt** *Silene wahlbergella*
- Saftstjerneblom** *Stellaria crassifolia*
- Rypebunke** *Vahlodea atropurpurea*

Småste *Comastoma tenellum*

Blankbakkestjerne
Erigeron acris ssp. politus

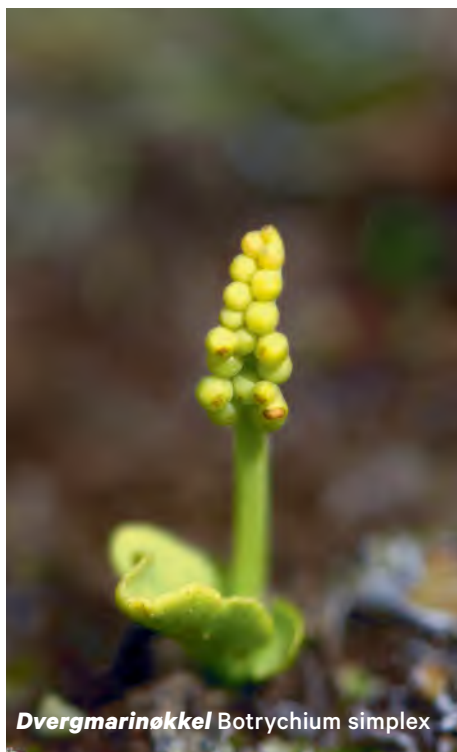
Blåmjelt
Astragalus norvegicus

Plantelista side 8 viser de 52 plantene som ble fredet i 1911 med dagens norske og vitenskapelige navn. En plakat med disse artene ble hengt opp på fjellstuene på Dovrefjell.

En revidert utgave fra 1953 viser at sju arter er tatt ut av lista og sju nye satt inn.

Dvergmarinøkkel *Botrychium simplex*

Åkerbær *Rubus arcticus*

Fuglefolk gjennom tidene

Robert Collett (1842–1913).
Peter Nicolai Arbo. 1888.
Zoologisk Museum Oslo.

Even Anthon Thomas Landmark
(1842–1932).
Nasjonalbiblioteket.

Hans Thomas Lange Schaanning
(1878–1956).
Etter original i Museum Stavanger.

Herman Leopoldus Løvenskiold
(1897–1982).
Wikipedia. Ernst Rude, Oslo Museum W.

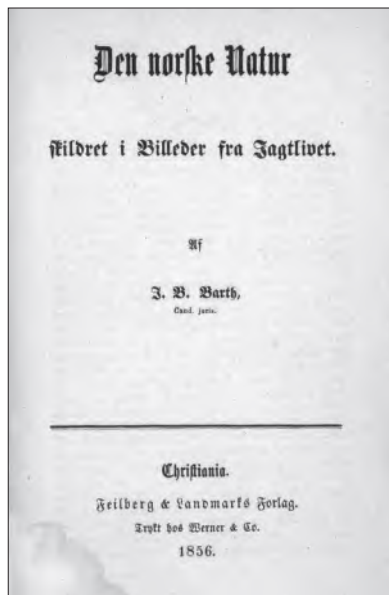
Den store ferdselen over Dovrefjell og overnattingsmuligheten på Fokstugu førte til at Fokstumyra tidlig ble oppdaget av fugleinteresserte, og alt i 1816 publiserte den svenske naturforsker og professor Sven Nilsson sine iakttagelser om myras fugleliv. Siden har mange forskere besøkt og undersøkt myra som: L. M. Esmark og H. H. Rasch i 1830-årene, J. B. Barth rundt 1850, R. Collett, E. A. T. Landmark og J. A. Thome fra 1870-årene til århundreskiftet, H. T. L. Schaanning mellom 1893 og 1917 og fra ca. 1930 F. Pitt, H. L. Løvenskiold, Y. Hagen, E. K. Barth, J. Wightman og M. Kværne.

I J. B. Barths bok «Den Norske Natur» skriver han blant annet følgende etter et opphold på Fokstua i 1847: «Paa venstre Haand, naar man reiser mot Nord, ligger en Myr av betydelig Udstrekning. Dens sumpige Terræn, der tåger sin Begyndelse allerede en Fjerdingsvei, før man kommer til Fogstuen, fortsetter sig over en Mils længde omtrent midtveis til Jerkin... Og om Sommeren samle sig der forskjellige Arter af Sump- og Vandfugle for paa dens bløde Mos at indrette deres kunstløse Reder. Et uuttømmeligt Forraad af Insektlarver, fornemmelig af Myg og Florvinger, forsyner dem og deres Unger med Næring til Overflod».

I nyere tid var Thor Østbye i en årrekke fra 1986 engasjert av Fylkesmannen i Oppland for å registrere biologiske verdier på Fokstumyra og omliggende myrarealer. Det ble i den forbindelse utarbeidet flere fagrapporter, og mange av de naturfaglige opplysningene til forvaltningsplanen for Fokstumyra som kom i 2005 er hentet fra disse rapportene.

Idag gjennomfører Birdlife Oppland i samarbeid med Statsforvalteren i Innlandet årlige systematiske fugleregistreringer på Fokstumyra.

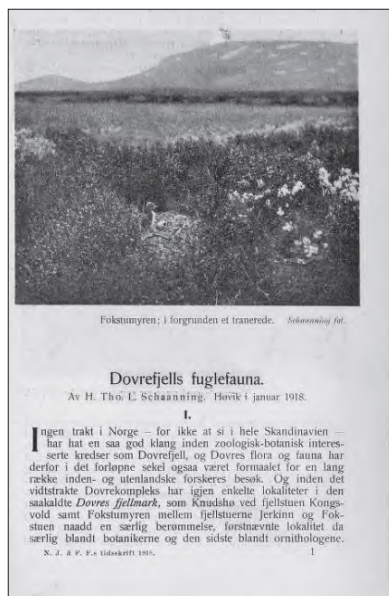
*Faksimiler side 11:
Fra langt tilbake på 1800-tallet og framover finnes mye litteratur fra Fokstumyra, der fuglelivet er spesielt dokumentert. Her vises noen få faksimiler fra kjente fuglefolk som har besøkt myra.
Kilde: Nasjonalbiblioteket.*

Jacob Bockmann Barth, 1856

Robert Collett, 1894

Hans Thomas L. Schaanning, 1918

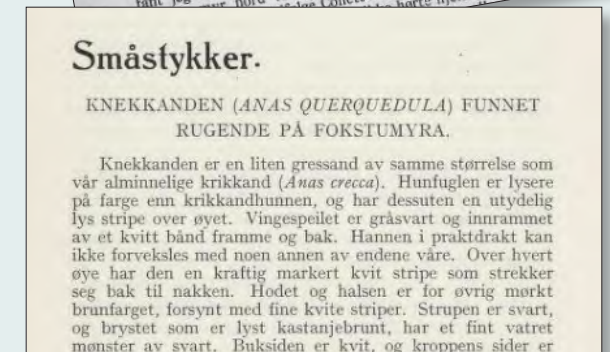
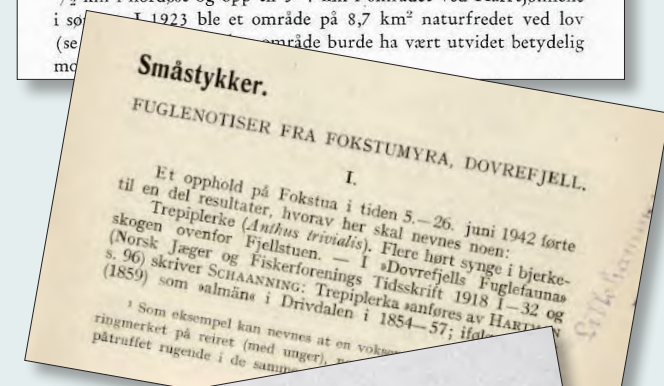
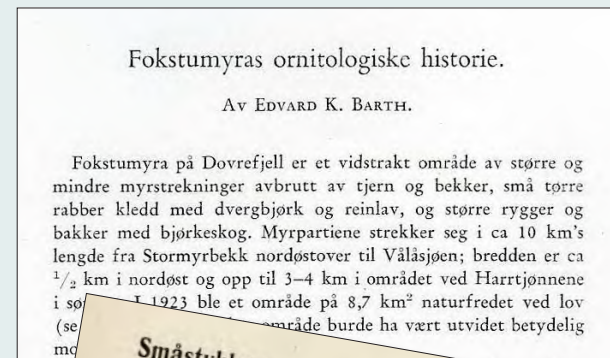
Herman L. Løvenskiold, 1930

Edvard K. Barth, 1954

Svein Haftorn, 1944

Yngvar Hagen, 1944

Peter Valeur, 1947

Skinn og egg

Dokumentasjon fra 1800-tallet

Artsfunn og dokumentasjon har en lang og viktig historie på Fokstumyra, og uten dokumentert kunnskap om myras fugleliv hadde ikke dagens naturreservat eksistert. Nå bruker vi moderne mobiltelefoner, legger dagens opplevelser inn i Artsobservasjoner, og de er tilgjengelige for hele verden samme ettermiddag.

Ornitologene på 1800-tallet hadde god artskunnskap, og de observerte, skjøt og samlet... skinnlagte fugler, utstoppete fugler og fugleegg var deres dokumentasjon. Innsamling av fugler og egg var anerkjente metoder, og deler av dette materialet ble sikret i museumssamlinger.

Forstmannen Jacob Bøckmann Barth var på Fokstumyra i 1847 og bodde på Fokstugu Fjellstue. Han skjøt og samlet inn sjeldne fugler, og hans bekledding var en fotsid frakk og gevær. Når han kom hjem om kvelden

spurte vertinna om det hadde vært en vellykket dag i felt, og svaret var: «Ja, full frakk». Han puttet fuglene inn i frakkeforet etter hvert som de falt for skudd.

I samlingene på Naturhistorisk museum i Oslo finnes det 113 fugler og 152 egg fra Fokstumyra og tilgrensende områder. Mesteparten av dette materialet er samlet inn på 1880- og 1890 tallet. Materialet er svært interessant og inneholder dokumentasjon av sjeldne arter som myrhauk, stjertand, fjellmyrløper, dobbeltbekkasin og lappspurv.

Fjellmyrløper Calidris falcinellus.
Fokstumyra 11.07.1887.
Naturhistorisk museum.
Foto: Lars Erik Johannessen NHM.

Forstmaster Jacob Bøckmann Barth (1822-1892).

Foto: Charlotte Barth/
Norsk skogmuseum

Foto fra samlingen av egg og skinnlagte fugler på Naturhistorisk museum.
Foto: Lars Erik Johannessen NHM.

Fjellmyrløper

Fjellmyrløper. Fokstumyra 09.06.1872.

Dobbeltbekkasin

Egg av enkeltbekkasin og dobbeltbekkasin fra Fokstumyra og andre lokaliteter.

Lappspurv

Lappspurv. Fokstumyra, 03.07.1884.

Stjertand

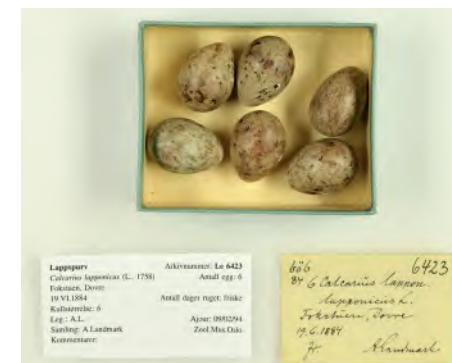
Egg av stjertand. Fokstumyra, 15.06.1907.

Egg av fjellmyrløper. Fokstumyra, 14.06.1895.

Egg av dobbeltbekkasin. Fokstumyra 13.06.1898.

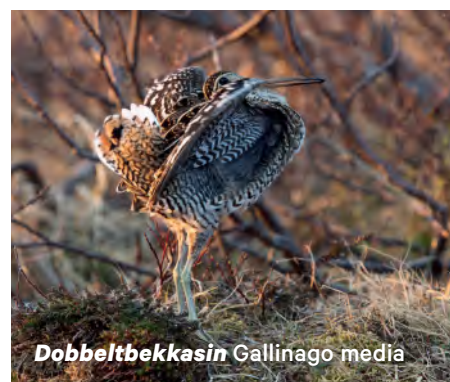
Egg av lappspurv. Fokstumyra, 19.06.1884.

Stjertand *Anas acuta*

Fjellmyrløper *Calidris falcinellus*

Dobbeltbekkasin *Gallinago media*

Lappspurv *Calcarius lapponicus*

Mathis Kværne

(1903–1986)

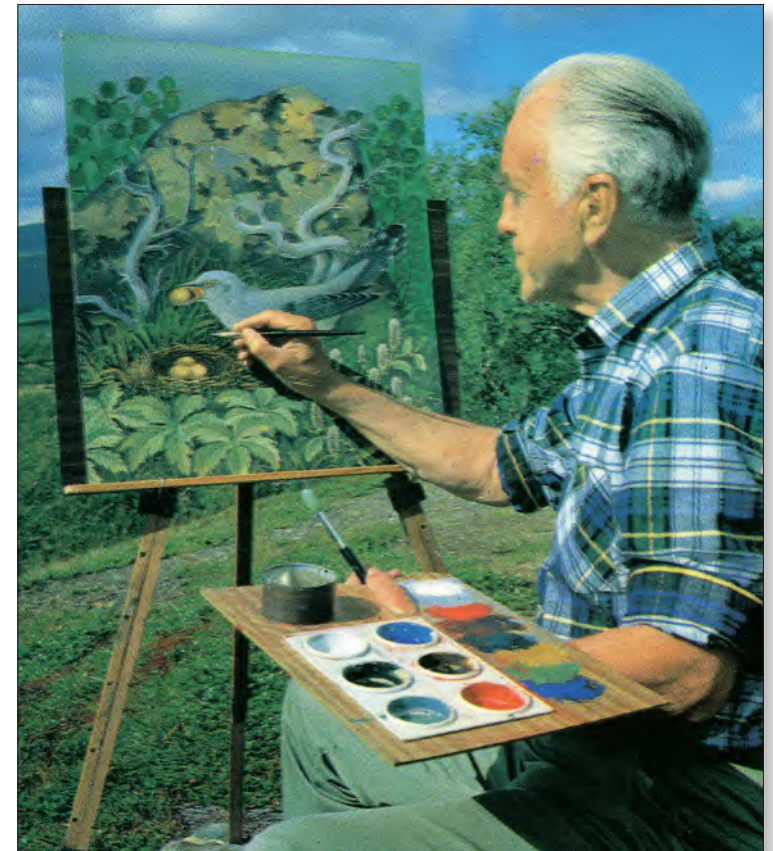
Formidler og kunstner

Det var stor tv-underholdning og stor naturformidling å følge Mathis Kværne når han tegnet fugl fra Fokstumyra! Mange av dagens fugleinteresserte husker disse NRK-programmene fra 1970-tallet med stor glede. Mathis Kværne kåserte om svømmesnipe, myrhauk, blåstrupe, trane, brushane og andre arter mens pennen jobbet. Han fortalte ivrig om smågnagerår, fuglesang og egglegging. Kombinert med film og fotografier som han selv hadde tatt, skapte dette nysgjerrighet og pirret nok mang en gryende ornitolog. På tidlig 70-tall var jo dette også en smule nyvinning i NRK... Kværne skrev også bøker om ulike temaer, og ga blant annet ut «Fokstumyra naturreservat» i 1970 og «Fugler i fjellheimen» i 1971.

Mathis Kværne hadde fast sommerresidens på Fokstugu i perioden 1954–1984, og Laurits Fokstugu husker godt sommerjobben som håndlanger og «gåvekker» fra fotoskjulet.

To personer inn i skjulet og en person ut bidro til at fotomotivet kom ut av tellinga og raskere kom tilbake til reiret. Det gamle kamouflasjeteltet har Laurits fortsatt liggende på låven...

Mathis Kværne sin formidling av fuglelivet på Fokstumyra på tv og i bøker bidro nok i stor grad til økende besøk på myra. Undertegnede husker selv sommerturer med hele familien i gul folkevogn til Fokstugu og den forlokkende myra. Utplasserte ferdseltellere de seneste årene viser at flere tusen personer nå besøker Fokstumyra hvert år.

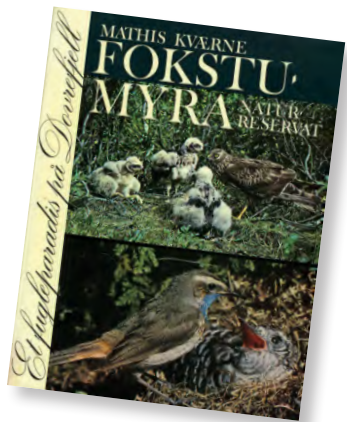

Mathis Kværne ved staffeliet.

Side 14 og 15: Faksimiler fra to av bøkene til Mathis Kværne; FOKSTUMYRA naturreservat (1977) og Den gåtefulle GJØKEN og andre vingede venner (1982).

Myrhauk *Circus cyaneus*

Brushane *Calidris pugnax*

Trane *Grus grus*

Illustrasjoner av Mathis Kværne.

Fuglelivet

Fuglefaunaen på Fokstumyra har gjennomgått store forandringer fra de første registreringene i 1816 og fram til i dag. Totalt er 185 ulike fuglearter påvist på Fokstumyra i denne perioden, men flere av artene har variert i antall gjennom disse 200 årene. De viktigste årsakene til endringer i fuglefaunaen er menneskelig påvirkning, klimaendringer og naturlige bestandssvingninger. Utvikling av et lovverk for arts- og områdevern har imidlertid vært avgjørende for å sikre fuglearter og deres livsmiljø.

Fokstumyras beliggenhet og mosaikken av forskjellige naturtyper skaper livsbetingelser for både spesialister og mer vanlige fjellfugler. Blandingen av myr, vierkratt, tjern, vatn, bjørkeskog og fjellhei gir en variert natur og et mangfoldig fugleliv. Fokstumyra har sin viktigste funksjon som hekkeområde, og totalt 80 fuglearter er påvist hekkende i verneområdet.

Mindre kjent er det at Fokstumyra også fungerer som trekklokalitet vår og høst. I trekkperiodene dukker det opp både langveisfarende og fugler fra høgfjellet rundt. Lappspove, fjæreplytt, boltit, sivhauk, snøspurv, gulbrynsanger og nattravn er eksempler på overraskelser du kan møte på Fokstumyra.

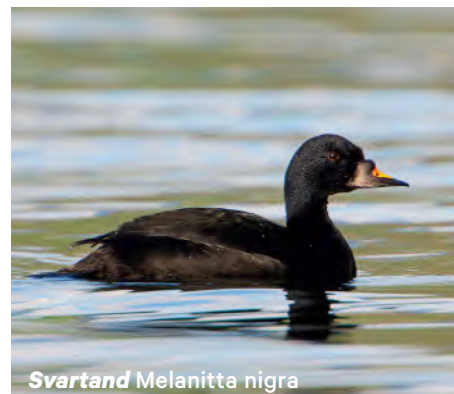
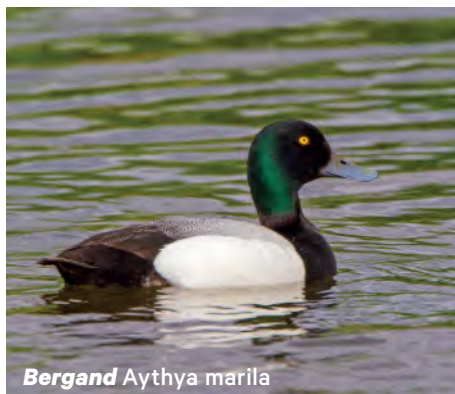
For å verne et sårbart fugleliv er det innført begrensninger på ferdsel i naturreservatet. I perioden 1. mai til 1. august er det kun tillatt å gå på den tilrettelagte stien som starter ved Fokstua stasjon, og i tidsrommet mellom kl. 23.00 og 07.00 bør fuglelivet ha ro. Langs den delvis klopplagte stien ligger også fugletårnet med utsikt og informasjon om fuglelivet på myra. Informasjon finner du også ved parkeringsplassen der stien starter, samt i brosjyrer som er utarbeidet om fuglelivet.

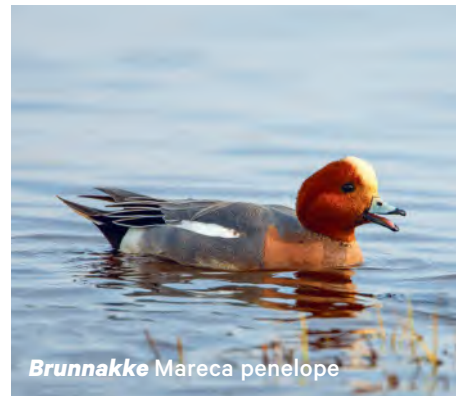
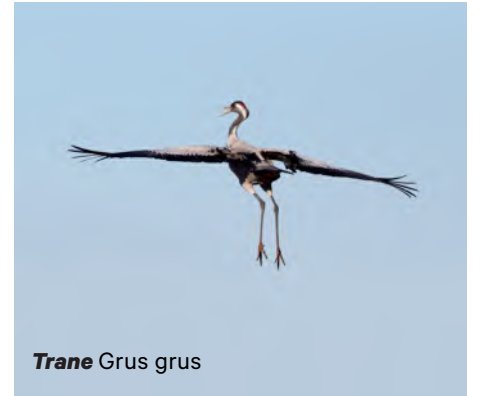
Side 17:

Fuglelivet på Fokstumyra er variert, og omfatter både rovfugl, hønefugler, våtmarksfugl og spurvefugler.

Denne side:

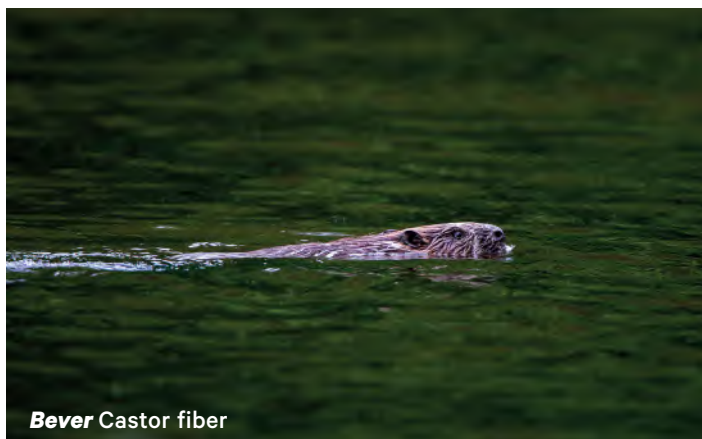
Mindre kjent er det at Fokstumyra også er en viktig trekklokalitet vår og høst. Blant andre sjeldenheter finner også høgfjellsendene våre livsviktige rasteplasser her, mens de venter på isgang på hekkeplassene.

Elg *Alces alces*

Bever *Castor fiber*

Fokstumyra, ikke bare fugl...

Elg er en av karakterartene i Fokstumyra naturreservat, men den kan være vanskelig å oppdage når du ferdes til fots. Finn deg et godt utkikkspunkt (gjærne på ei høgd på østsida av E6) en tidlig morgenstund i juni–juli, og du vil få øye på elg som beiter eller hviler i verneområdet. På denne tida av året beiter okser, ungdyr og kuer med kalv på myr- og vannplanter, og kan være lett synlige i åpent terreng (husk kikkert...).

Mindre tallrik er bever, men arten har fast tilhold her og etterlater seg mange spor tegn. Både beverhytter, gnagemerker og stier viser at arten utnytter vannplanter, vierkratt og bjørkeskog. Bever har økt i antall i Norge etter reguleringer på jakt og fangst. At den slår seg til på Fokstumyra er et resultat av denne positive bestandsutviklingen.

Dovrefjell er en viktig del av leveområdene for villrein i Norge, og reinen hadde tidligere årvisse vandringar mellom bruksområder i Sunndalsfjella, Rondane og Dovrefjell. Arten ble jaktet med pil og bue, og fanget i store systemer av fangstgraver. Reinens vandringar er nå sperret av jernbane og europaveg, men rester av fangstgravene finnes flere steder, også innenfor Fokstumyra naturreservat. Villrein ses fortsatt nokså

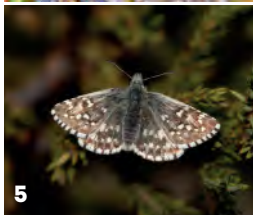
regelmessig i naturreservatet, med flest observasjonar i mai–juni.

Tar du ei pause ved en blomstrende myr- eller engkant kan du glede deg over et rikt insektliv. Viktig for fuglelivet og viktig for planter, og med et stort mangfold av humler, sommerfugler, biller, fluer, øyestikkere og andre grupper. Med en god porsjon flaks kan du blant se fjellblåvinge, myrperlemorvinge, nornens ringvinge og myrgulvinge og få oppleve moltesmyger og purpurengmott, to av de mange uanselige artene i Fokstumyra naturreservat.

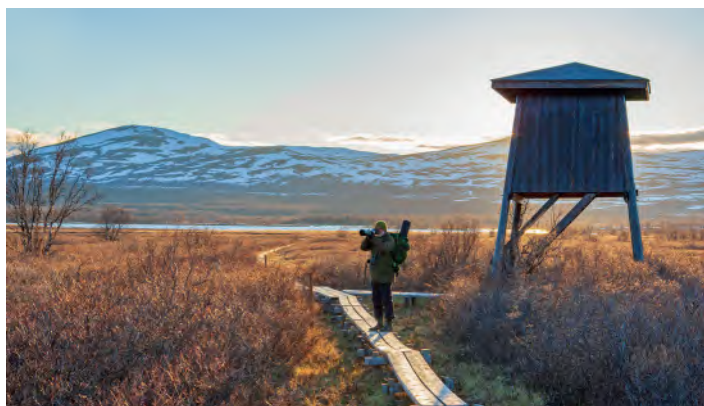
Blant insekter finnes et stort, men dårlig undersøkt artsmangfold i Fokstumyra naturreservat, mens de større pattedyrene både er mer synlige og bedre dokumentert.

Insekt (side 19):

- 1: Myrgulvinge** *Colias palaeno*
- 2: Myrperlemorvinge** *Boloria aquilonaris*
- 3: Fjellblåvinge** *Agriades orbitulus*
- 4: Nornens ringvinge** *Oeneis norna*
- 5: Moltesmyger** *Pyrgus centaureae*
- 6: Purpurengmott** *Pyrausta purpuralis*

Fra de største til de minste er pattedyrene viktige for det økologiske samspillet på Fokstumyra.

Overvåking av fuglelivet siden 1990

I regi av forvaltningsmyndigheten for Fokstumyra naturreservat (Statsforvalteren i Innlandet) gjennomføres regelmessig registreringer av fuglelivet i verneområdet. Slike registreringer har pågått siden 1987 og representerer dermed en lang tidsserie sett i nasjonal målestokk.

Et overvåkingsopplegg på Fokstumyra har siden 2010 kartlagt bestanden av våtmarksarter knyttet til 13 utvalgte vatn og tjern, samt tre store myr- og heiområder i naturreservatet. I tillegg blir det foretatt registreringer fra tre observasjonspunkter, hovedsakelig med henblikk på forekomst av myrhauk, storlom, jordugle og trane. Resultatene er viktig dokumentasjon i arbeidet med å oppnå bevaringsmålene for Fokstumyra naturreservat.

Stien ut til fugletårnet er anlagt for at besøkende skal forstyrre fuglelivet minst mulig, samtidig som den byr på gode observasjonsmuligheter.

På bildet nederst til venstre utfører Laurits Fokstugu vedlikehold på stien ut til Horrtjerna, 08.06.2005.

I tråd med nasjonale trender viser overvåkingen at det er betydelige forandringer i fuglelivet også på Fokstumyra. Flere våtmarksarter er i tilbakegang, og arter som toppand, vipe, rødstilk, heilo og hettemåke er eksempler på dette. Noen arter, som trane, fiskemåke og horndykker, har imidlertid hatt en positiv utvikling i overvåkingsperioden. Gledelig er det også at både fjellmyrløper og dobbeltbekkasin fortsatt er å finne i naturreservatet, og at brushanen igjen spiller på en av de gamle spillplassene.

Fokstumyra naturreservat og tilhørende fugleliv er beskyttet i henhold til gjeldende verneforskrift. Følgende personer har hatt ansvar for oppsyn i verneområdet: Harald Engebretsen (ca. 1959–1969), Rolf Sønstebø (1969–1990), Laurits Fokstugu (1990–2018) og Statens Naturoppsyn v/Egil Soglo, Arne Johs. Mortensen og Espen Rusten fram til idag.

Side 21:

Fra fugletårnet kan du blant annet oppleve disse fugleartene, alle er viktige karakterarter i Fokstumyra naturreservat.

Myrhawk *Circus cyaneus*

Jordugle *Asio flammeus*

Storlom *Gavia arctica*

Brushane *Calidris pugnax*

Fokstugu Fjellstue med Fokstumyra i bakgrunnen, 07.07. 2013

Utgitt av
Statsforvalteren i Innlandet
2023
Tekst: Geir Høitomt
Formgivning: Veleum.no
Foto: Thor Østbye
Trykk og innbinding: Verdi Reklame
Opplag: 250

Tårnfalk Falco tinnunculus

Fokstummyra naturreservat

Mogop Pulsatilla vernalis

